

Глушенкова А.А., к.г.н.;
Надос В.В.,
Державний університет
телекомунікацій

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективна економічна діяльність підприємства телекомунікацій передбачає застосування комплексного підходу до управління інтелектуальним капіталом підприємства. В статті уточнено поняття управління інтелектуальним капіталом підприємства. Визначено елементи системи управління інтелектуальним капіталом. Сформульовано пріоритетні напрямки удосконалення управління інтелектуальним капіталом підприємства.

Ключові слова: інтелектуальний капітал підприємства, система управління, управління знаннями, телекомунікаційне підприємство.

Постановка проблеми. Сучасна практика бізнесу сформувала розуміння інтелектуального та людського ресурсу як одного з найважливіших. Ми навряд чи зустрінемо менеджера, який візьметься стверджувати зворотнє. Але одного лише розуміння цього факту мало для того, щоб побудувати ефективну систему управління інтелектуальним капіталом у власній компанії.

Побудова ефективної системи управління починається з чіткого розуміння предмета, яким необхідно керувати. Для ефективного управління інтелектуальним капіталом підприємства необхідний комплексний підхід. Лише побудова повномасштабної системи оцінки та управління інтелектуальним капіталом призведе до максимізації прибутків підприємства. Звичайно, оскільки всі підприємства мають бізнес-моделі, що істотно відрізняються одна від одної, не існує єдиної системи управління інтелектуальним капіталом, яка була б максимально успішною в будь-якій компанії.

Актуальність даної теми для підприємств галузі телекомунікації визначається специфікою їх функціонування, адже вони постійно трансформують інтелектуальні ресурси в практичний результат. Ефективне управління інтелектуальним капіталом стає одним з найголовніших факторів зниження витрат, підвищення продуктивності праці, покращення якості інформаційного продукту та може виступати ключовою умовою для підвищення конкурентоздатності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження впливу інтелектуальних ресурсів на результати діяльності підприємств мають багату історію. Перші згадки про таку собі «нематеріальну» компоненту в складі ресурсів організації можна зустріти в працях класиків політекономії (В. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо), працях К.Маркса [1].

Одні з перших дослідників у цьому напрямі Л. Едвінссон і М. Мелоун дотримуються досить широкого трактування інтелектуального капіталу, відносячи до нього фактично всі види капіталу, що не піддаються оцінкам, традиційним для ресурсів сучасної корпорації. На підставі досліджень у шведській страховій і фінансовій компанії «Скандія» ці вчені виділили у рамках інтелектуального капіталу «людський капітал» (human capital) і «структурний капітал» (structural capital). Вони підкреслюють, що кожна з цих форм «капіталу» породжена

людськими знаннями, і саме їх сукупність визначає приховані джерела цінності, які наділяють компанію нетрадиційно високою ринковою оцінкою. Д. Даффі дає таке визначення: «Інтелектуальний капітал - це сукупні знання, якими володіє організація з особи своїх співробітників, а також у вигляді методологій, патентів, архітектур і взаємозв'язків» [2]. На сьогоднішній день в науковій літературі немає єдиного підходу до визначення поняття інтелектуальний капітал підприємства.

Для управління інтелектуальним капіталом організації потрібна розвинена система управління. Слід зазначити, що вона повинна виступати у вигляді реально існуючої організаційної структури, за допомогою якої управління набуває конкретного змісту і конкретного прояву, а функція управління інтелектуальним капіталом - практичну реалізацію.

Мета статті – обґрунтування теоретико-методичних та практичних основ управління інтелектуальним капіталом підприємства

Викладення основного матеріалу. Інтелектуальний капітал – це сума знань, досвід, професійна підготовка та інтуїція всіх працівників підприємства, напрацьованих людських зв'язків, інформації у вигляді баз даних, комунікаційну мережу.

Загальна тенденція розвитку інноваційних економік, що знаходяться під впливом інформаційної революції, характеризується новим співвідношенням між людським і фізичним капіталом, за яким людський капітал стає пріоритетом в економічному розвитку.

Для оцінки структурних інтелектуальних фондів можна використовувати два види даних: накопичені запаси корпоративних знань і організаційна ефективність підприємства, що показує, в якому ступені його організація стимулює, а не гальмує роботу підприємства.

Оцінка запасів знань. Структурний капітал існує в найрізноманітніших формах і проявляє себе на різних підприємствах по-різному. Патенти, винаходи, описи виробничих процесів, торгові марки, авторські права мають певні форми свого уявлення, а також відповідно до техніко-економічних обґрунтуванням - юридично оформлені оціночні характеристики. Поряд з перерахованими інтелектуальними фондами підприємство може мати і інші інтелектуальні активи, нематеріальні структурні цінності [3].

Ціна організаційного ресурсу підприємства. Управлінський капітал – одна з найбільш важливіших і перспективних складових інтелектуального капіталу підприємства. Оцінити роль і вплив організаційної структури підприємства, його так званого адміністративно-управлінського персоналу на створення доданої вартості - досить складне завдання. Багато операцій, управлінські процедури носять рутинний характер (оформлення контрактів, замовлень, накладних, збір і обробка інформації, звітність та інша подібна діяльність). Вони не виступають в ролі товару, проте потребують значних витрат на їх здійснення. Об'єктивних критеріїв для визначення цінності таких операцій не існує. Але деякі компанії (Hewlett-Packard, наприклад), продають свої послуги з реорганізації інших підприємства, користуються методикою Хаусела-Канівського, яка за непрямыми ознаками дозволяє дізнатися, наскільки ефективно підприємство користується нематеріальними інтелектуальними фондами з метою власного самовдосконалення і самоорганізації [4].

В сучасних ринкових умовах ведення економічної діяльності створення ефективно діючої системи управління інтелектуальним капіталом є надзвичайно важливою задачею для менеджменту підприємства. Можна виділити три основні елементи цієї системи управління: управління знаннями, управління людським капіталом, організаційна культура. Від функціонування цих складових залежить ефективність створюваної системи та конкурентоспроможність підприємства загалом (Рис.1).

Система управління знаннями включає в себе управління базами знань і технологіями, на основі яких вони реалізуються. Вона націлена на накопичення, документальне оформлення і раціональне використання знань. Цей елемент створює і систематизує пам'ять організації [4].

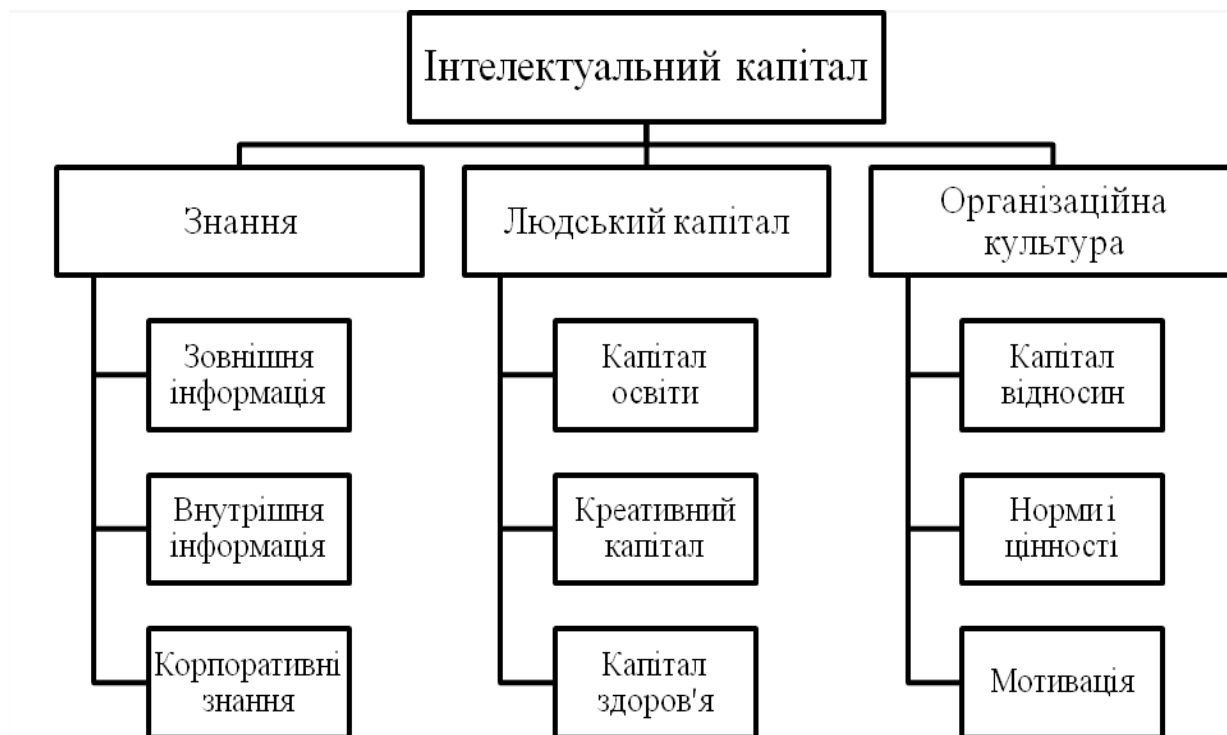

Рис. 1. Елементи системи управління інтелектуальним капіталом підприємства

Управління людським капіталом – наявним у персоналі підприємства запасом здоров'я, знань, навичок, досвіду, мотивації, його продуктивні здатності, психологічні, культурні, світоглядні, соціальні властивості, які використовуються у діяльності підприємства з метою отримання більш високого результату.

Створення організаційної культури, що сприяє поширенню, примноженню і оновлення знань на підприємстві

На сучасному етапі розвитку ринку і суспільства інтелектуальний капітал - основна цінність організації і вирішальний фактор в конкурентній боротьбі. Оцінка, накопичення і розвиток інтелектуального капіталу і, головне, управління ним для досягнення цілей організації стали нагальним завданням для провідних світових компаній.

У структурі інтелектуального капіталу підприємства виділяють три складові: Людський капітал: знання, навички, досвід, ноу-хау, творчі здібності, креативний спосіб мислення, моральні цінності, культура праці та ін.; Організаційний капітал: патенти, ліцензії, ноу-хау, програми, товарні знаки, промислові зразки, технічне й програмне забезпечення, організаційна структура, корпоративна культура й т.п.; Клієнтський капітал(споживчий (інтерфейсний)): зв'язки з економічними контрагентами (постачальниками, споживачами, посередниками, кредитно-фінансовими установами, органами влади та ін.), інформація про економічних контрагентів, історія взаємин з економічними контрагентами, торговельна марка (бренд).

Висновки. В якості пріоритетних напрямків удосконалення управління інтелектуальним капіталом підприємства нами визначені розвиток людського капіталу, розвиток організаційного капіталу, менеджмент знань.

Основною метою розвитку людського капіталу є забезпечення підприємства кваліфікованим і лояльним персоналом, за рахунок роботи якого підприємство досягає збільшення ефективності діяльності і зміцнює свої конкурентні переваги, що веде до зростання його вартості. Мотивація і стимулювання персоналу є одним з найбільш значущих інструментів розвитку людського капіталу організації. В організаціях мотивація і

стимулювання розвитку людського капіталу може здійснюватися на основі використання внутрішньої і зовнішньої винагороди.

Організаційна культура покликана відобразити ставлення фірми до законності, особистості, якості продукції, що випускається, фінансів і виробничим зобов'язаннями, відкритості та достовірності ділової інформації.

Вигодами від удосконалення менеджменту знань на підприємстві можуть стати комерціалізація окремих типів знань підприємства, отримання інноваційних ідей для подальшої реалізації, скорочення виробничих циклів при повторному використанні знань.

Список використаної літератури

1. Літвінов О.С. Интеллектуальный капитал предприятия: сущность, оценка, развитие: *монографія*. Одеса : Астропринт, 2019. 390 с.
2. Джеджула В.В. Интеллектуальный капитал как чинник ефективності інноваційної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 158-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_4_32
3. Пострелова А. В., Донскова М. В. Оценка интеллектуального капитала предприятия. Проблемы и перспективы экономики и управления: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, июнь 2013 г.). Санкт-Петербург: Реноме, 2013. С. 53-56.
4. Стюарт Т.А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций. Москва: Изд-во «Поколение», 2007. 368 с.
5. Абдикеев Н.М., Киселев А.Д. Управление знаниями и реинжиниринг бизнеса. Москва: «Инфра-М», 2011. с.382.

REFERENCES

1. Litvinov, O.S. (2019) *Intelektualnyj kapital pidpryjemstva: sutnistj, ocinka, rozvytok : monografija* [Intellectual capital of the enterprise: essence, estimation, development: monograph]. Odesa: Astroprynt. Retrived from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_4_32
2. Dzhedzhula, V.V. (2017) *Intelektualnyj kapital jak chynnyk efektyvnosti innovacijnoji dijajnosti* [Intellectual capital as a factor in the efficiency of innovation]. *Visnyk Khmeljnyckogho nacionaljnogho universytetu. Ekonomichni nauky*, (4) 158-161.
3. Postrelova, A.V., Donskova, M.V. (2013) *Otsenka intellektualnogo kapitala predpriyatiya* [Assessment of the intellectual capital of an enterprise]. In *Problemy i perspektivy ekonomiki i upravleniya: materialy II Mezhdunar. nauch. konf. Sankt-Peterburg*. 53-56.
4. Styuart, T.A. (2007) *Intellektualnyiy kapital. Novyyiy istochnik bogatstva organizatsiy* [Intellectual capital. A new source of wealth for organizations]. Moskva: «Pokolenie».
5. Abdikeev, N.M., Kiselev, A.D. (2011) *Upravlenie znaniyami i reinzhiniring biznesa*. [Knowledge management and business reengineering]. Kiev: «Infra-M».

ГЛУШЕНКОВА АНАСТАСИЯ АНАТОЛЬЕВНА, НАДОС ВЛАДИСЛАВ ВАДИМОВИЧ. УПРАВЛЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМ КАПИТАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ. *Эффективная экономическая деятельность предприятия телекоммуникаций предусматривает применение комплексного подхода к управлению интеллектуальным капиталом предприятия. В статье уточнено понятие управления интеллектуальным капиталом предприятия. Определены элементы системы управления интеллектуальным капиталом. Сформулированы приоритетные направления усовершенствования управления интеллектуальным капиталом предприятия.*

Ключевые слова: *интеллектуальный капитал предприятия, система управления, управления знаниями, телекоммуникационное предприятие.*

HLUSHENKOVA ANASTASIA, NADOS VLADISLAV. MANAGEMENT OF THE INTELLECTUAL CAPITAL OF THE ENTERPRISE. *Effective economic activity of a telecommunications enterprise provides for the use of an integrated approach to managing the intellectual capital of the enterprise. The article clarifies the concept of managing the intellectual capital of an enterprise. The elements of the intellectual capital management system are determined. The priority directions of the enterprise intellectual capital management improvement are formulated.*

Key words: *intellectual capital of an enterprise, management system, knowledge management, telecommunications enterprise.*